

Eesti teatri ristiisa

Üks esimesi, kes esitas üleskutse kutselise eestikeelse teatri rajamiseks, oli Aleksander Harald Trilljärv, kes nägi ilmavalgust 150 aastat tagasi, 19. aprillil 1871. aastal Porkuni mõisas aedniku pojana.

ANDRES PULVER

andres.pulver@
virumaateataja.ee

Rakvere kreiskoolist suundus noormees 1886. aastal isa tahtel Tallinna reaalkooli kaubandust õppima, kuid ärimeest temast ei saanud, sest esimene juhuslik teatrikülastus tõi tema ellu kannapöörde.

Nimelt käis ta Saksa Teatris vaatamas operetti “Corneville'i keldad”, mis vaimustas teda väga. Pärast etendust pöördus ta teatri näitejuhi Grünbergi poole palvega võtta ta tööle koorilauljana.

Et lauluhäält noorukil oli, saigi ta tööd, kuid kaks esimest kuud palka taale ei saanud. Siis hakkas ta koori esimese bassina saama 15 rubla kuus. Palk põlnud noore mehe jaoks kuigi suur ja teatrielu kiussatused tühjendasid rahakoti kiiresti.

1891. aastal lahkus Trilljärv isa tungival nõudmisel teatritöölt ja elas aasta kodus Porkunis. Et teatrit poja meeltest peletada, nõudis isa, et Aleksander Harald hakkaks kooliõpetajaks.

Nii töötaski noor Trilljärv aasta Uudeküla vallakoolis ning aastatel 1893–1898 Karinu vallakoolis. Aga teatrihuvi ei kadunud: tema juhtimisel korraldati näitemänguõhtuid ja peeti loenguid teatrikunstist.

Lõpuks läks teatrihuviline pedagoog Karinu mõisnikuga tülli, sest too nõudis, et koolmeister peaks

pühapäeviti mõisarahvale palvetundi. Trilljärv pani seepeale hoopis ameti maha ja hakkas Porkuni metsaüleva juures metsamajandust õppima.

Õppinud aasta, ei leidnud ta aga sobivat töökohta ning suundus taas Tallinnasse, kus töötas Makarovi vabrikus ja korraldas Lootuse seltsis näitemänguõhtuid.

1901. aastal sai ta mõisavalitseja ja metsaüleva koha Peterhofi lähedal ning Venemaa tollase pealinna külje alla jäi ta kaheks aastaks.

Kodumaale naasnuna pühendus Aleksander Harald Trilljärv lõplikult teatritööle.

Kui Estonia seltsi näitetrupp 1906. aastal kutseliseks teatriks muutus, moodustasid selle tuumiku Trilljärv, Theodor Altermann, Paul Pinna, Betty Kuuskemaa ja Netty Pinna.

Trilljärve suur unistus oli täitunud ja just teda, mitte aga teatri otseseid loojaid Altermanni ja Pinna, kutsutakse eesti teatri ristiisaks. Organisatoorne töö jäi nooremate, Trilljärve õpilaste teha, vanem ja kogenum Trilljärv oli lihtsalt halli kardinali rollis.

Aleksander Harald Trilljärv oli suure eruditsiooniga, jõulise hääle ja erakordselt selge diktsiooniga näitleja. Isegi rohkem kui peaosil eelistas ta mängida karakterrolle, mille kehastamisele aitas palju kaasa ka tema lavaline kuju.

Trilljärvele meeldis laval mängida kangelasi, kuid ilmselt viis teda karakterosade austamisele haigestumine, mis ei lubanud enam

Trilljärve suur unistus oli täitunud ja just teda, mitte aga teatri otseseid loojaid Altermanni ja Pinna, kutsutakse eesti teatri ristiisaks.

Aleksander Harald Trilljärve Jüri Orgusaare näidendis "Teder sulle, suled mulle" Estonias hooajal 1910/1911.

täie füüsilise jõuga esineda. Teat-
riajalukku on tema mängitud rol-
lidest jäänud ennekõike Vaska Pe-
pel (Gorki "Põhjas") ja Engstrand
(Ibseni "Kummitused").

Teatris kutsuti Trilljärve, kes
oli haruldaselt pehme iseloomuga
ja väga lahke, lihtsalt onu Lexiks.
Tal ei olnud ühtegi vaenlast ja ta
ise ei öelnud kunagi kellegi kohta
ühtegi halba sõna.

Onu Lexi 70. sünnipäeva puhul
kirjutas Paul Pinna, kes Trilljärve
oma õpetajaks ja lavaliseks isaks
pidas: "A. Trilljärve lavaanne seis-
nes peamiselt ta suures sisemises
ürgiõus. Ta eelistas mängida ka-
rakterosi ja kangelasi. Trilljärve la-
valine kuju aitas oma poolt palju
kaasa karakterosade kehastami-
seks."

Aleksander Harald Trilljärve
anded ei avaldunud mitte ainult
näitlemisoskuses, vaid ka osava
sulertiütlina.

Trilljärve kirjatööde ajalugu al-
gab aga juba 1893. aastal ilmunud
novelliga "Keev veri". 1915. aastal
kirjutas ta Wilde ainetel kurbmän-
gu "Tasuja" ja 1919. aastal mu-
gandas selle ooperilibretoks (muu-
sika Adolf Vedrolt).

Ka on ta avaldanud naljandite
kogumiku "Lõbus näitelava",
kupleealbumeid, luuletusi ja jutus-
tusi.

Teatrilavale on ta lisaks "Tasu-
jale" kirjutanud opereti "Emajõe-
lõoke", jandid "Elavad surnud" ja
"Saatuslik vabadusrist" ning suur-
tööna tuleb ära märkida tema tõl-
gitud enam kui neljakümme ope-
retilibretot, mille hulgast tuntui-
mad on "Kerjusüliõpilane",
"Linnukaupleja" ja "Lõbus talu-
poeg".

1936. aastal läks 65-aastane
Trilljärve pensionile, sest haigus
lihtsalt ei lubanud tal enam näit-
lemisega tegelda. Siiski jagas onu
Lex oma teadmisi ka edaspidi-
noortele näitlejatele, jätkates see-
ga Draamastuudio koolis alustatud
teatripedagoogi ametit. Vanemas
põlves pühendus ta ka üha roh-
kem oma lemmikharrastusele –
astroloogiale – ja avaldas ajalehte-
des pidevalt poolhumeurilisi ho-
roskoopseid.

Trilljärve jõudis oma viimastel
eluaastatel ära näha kõik lipuva-
riandid Pika Hermannini tornis ja ta
läks manala teele nädalapäevad
pärast seda, kui Tallinna olid
30. septembril 1944. aastal vallu-
tanud punased. Ega talle pikalt ei
oleks rahu niikuinii antud ...